

AnletsBladet

NR 3

SEPTEMBER 2009

Ordföranden har ordet

I närheten av vårt sommarställe finns ett av Sveriges världsarv, Tanums hällristningar, som vi besöker då och då. Hur många generationer bakåt dessa våra förfäder levde har jag inte gett mig på att räkna ut men när man som släktforskare finner släktingar som föddes för 200 år sedan och tycker att det är långt tillbaka i tiden så är det ur hällristningsperspektivet en blygsam tid. Med detta sätt att se på tiden kan man komma riktigt nära t.ex. sin farfars farfar, som i mitt fall föddes för 207 år sedan. Detta var en liten sommarfundering med släktforskaranknytning.

Hösten står för dörren och vi är beredda att dra igång vår verksamhet igen. Våra fyra medlemsträffar är redan planerade och då vill jag speciellt framhålla vårt föredrag i oktober då Anna-Lena Hultman berättar om hur man forskar efter utvandrade svenskar. Anna-Lena Hultman är en av våra allra främsta forskare inom det gebitet.

OBS! Föredraget blir på Huddinge bibliotek. Läs mer i Kalendariet på sid. 3.

Släktforskarrummet kommer som vanligt att vara öppet ett antal onsdags-eftermiddagar. Nytt för i höst är att vår webbmaster Mats Johansson ställer upp fyra onsdagskvällar för att hjälpa de medlemmar som vill forska kvällstid.

På Tullinge bibliotek planerar vi också att finnas tre kvällar även i höst för att stödja forskare som vill ha hjälp. Dagar

Forts. på sid. 2

Läsa, lära och veta hut...

□□□ Professor Sven Hartman kom till vår medlemsträff den 15 april och berättade om hur den svenska folkbildningen har utvecklats.

1686 års kyrkolag beslutade att socknens befolkning skulle genomgå årliga husförhör och att deras kunskaper skulle antecknas och att församlingarna skulle föra register på födda, vigda och döda.

Präster skötte om husförhören i socknarna. De reste runt till gårdarna och antecknade noga vad gårdsfolket hade för kunskaper i läsning och hur de förstod och kunde olika begrepp ur katekesen. Prästerna kunde också anteckna folkets naturgåvor, t.ex. flitig, lättjefull, gott förstånd eller svagt, trögt minne.

År 1842 fick Sverige en folkskoleföreordning. Då blev alla socknar skyldiga att ordna ett skolhus med bostad för en lärare och ge denne lön. Tidigare hade undervisningen skötts av gamla änkor och knektar. En del socknar löste detta med att ha skolundervisningen i en undantagsstuga eller genom ambulande skolor i olika bondkök.

Skolplikten för barn var 6 år, men genom olika besparingar i socknarna, kunde de låta barnen gå i skolan varannan dag, varannan vecka eller varannan termin. I själva verket gick barnen kanske bara i skola halva tiden fram till 1940-talet. Flickor var de som fick minst tid att gå i skolan. Man kunde ansöka om reducerad lärogång om de behövdes hemma för att passa småsyskon. Ibland var det också brist på skor och kläder och då fick barnen turas om att gå i skolan.

Skolan blev en konkurrent till jordbruket i Sverige. Barnen skulle hjälpa till därhemma. Det fanns nedskrivet vad barn skulle göra i viss ålder i jordbruket. För att tillmötesgå detta gav skolan barnen lov när jordbruket så behövde. Sommarlov när djuren skulle ut och beta i skog och mark och potatislov när potatisen skulle upp ur jorden.

I samband med att folkskoleföreordningen kom ökade nu kunskaperna bland invånarna. Skolan lärde barnen att läsa på sitt modersmål, historia och naturkunskap och att skriva och räkna. Bildningen höjdes i vårt land genom folkskolorna. Tidigare hade folk bara läst katekesen genom kyrkans försorg.

Lärarna var mycket dåligt betalda. De klarade sig genom att vara tusenkonstnärer och kunde bli skrivkarlar, apelympare och grosshandlare på sidan om. Folkkrörelserna drevs ofta av folkskollärare.

I skolan undervisade folkskolläraren och ibland även en småskollärrinna. Hon fick bara hälften så stor lön och bostad som den manlige läraren. Upp till 80 elever i olika åldrar kunde undervisas av dem i samma sal.

Men hur lärde man sig då något i skolan? Det var fasta formulerade frågor och fasta svar som barnen skulle lära sig utantill.

Forts. på sid. 2

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Jo Carina Wolff, Storskiftesväg. 118
145 60 Norsborg. Tel. 08-531 822 47,
mobiltfn. 070-351 41 22

BSF:s hemsida: www.botvid.org

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Hans Stedfeldt, 530 364 77
V.ordf. Carin Johansson, 778 02 51
Sekr. Jo Carina Wolff, 531 822 47
E-post: jo.carina.wolff@telia.com
Kassör: Anita Karlsson, tel. 530 333 10
Klubbmäst. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Inger Feldhofer, 778 23 51
Suppl. Willy Löfgren, 778 25 68

AnletsBladet

Ansv.utg. Hans Stedfeldt, 530 364 77
E-post: hans@stedfeldt.pp.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 371 16
E-post: armatt@telia.com

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift **2009: 175:-**
Famijlmedlem: **50:-**
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Anita Karlsson, tel. 530 333 10
E-post: grystigen@spray.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 16/9, 14/10, 11/11, 9/12.

Medlemsträffar

Kommande medlemsträffar blir 30/9, 28/10, 25/11, 16/12.

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vassa pennan och skriv - tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Ordföranden...forts. från sid. 1

och öppettider finns på annan plats i detta AnletsBlad.

SVAR och Geline, som bl a finns i vårt forskarrum, blir mer och mer heltäckande och man kan därmed forska längre fram i tiden och över hela landet. SVAR har nu alla SCB:s födda, vigda och döda för tiden 1860-1938 och hela Sveriges befolkning 1930, dock inte indexerade.

Jag önskar Er en fin släktforskarhöst och att vi får se många av våra medlemmar i släktforskarrummet och på våra medlemsträffar. □

Hans

Läsa, lära...forts. från sid. 1

Man satsade mycket på att ge barnen läseböcker skrivna av de bästa svenska författarna. Anna Maria Roos skrev texten om Önnemo, Selma Lagerlöf geografitexten om Nils Holgersson och även Verner von Heidenstam skrev för skolbarn.

1969 kom en ny grundskoleförordning, som följdes av läroplan för grundskolan 1980 och ytterligare en ny 1994 som fortfarande gäller i Sverige.

Professor Sven Hartman undervisar på Stockholms universitet på lärarutbildningen. Han har skrivit boken "Det pedagogiska kulturarvet". □

Anita Karlsson

Forskarrummets öppettider och forskarhjälp

Följande onsdagar under hösten 2009 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba, öppet.

16 sept	18-21	23 sept	13-17
7 okt	13-17	14 okt	18-21
21 okt	13-17	4 nov	13-17
11 nov	18-21	18 nov	13-17
2 dec	13-17	9 dec	18-21

Vill ni ha hjälp att läsa vad som står i kyrkböckerna? Hur ska ni gå vidare? Hur ska ni hitta en försvunnen person?

Kom till lokalen i Broängsgården de onsdagar vi har forskarvårdar på plats så försöker de hjälpa till att lösa era problem.

Släktforskar dagar i Tullinge

Medlemmar från BSF finns på Tullinge Bibliotek onsdagarna 7/10, 4/11, 2/12 mellan kl. 16.00-19.00 för att hjälpa till med släktforskning.

Rapport från Släktforskar dagarna med riksstämma 2009

□□□ I strålände sensommarväder tog Falbygdens Släktforskarförening emot oss alla som kom för att besöka årets Släktforskar dagar samt Sveriges Släktforskarförbunds riksstämma.

Ordförandekonferensen fredagen den 21 augusti samlade ett 70-tal representanter från styrelserna i Släktforskarförbundets 164 medlemsföreningar. Vi diskuterade bl.a. hur vi bäst ska ta hand om vår förenings medlemmar. Vi fick också reda på att Rötterbokandeln har blivit en mycket lyckad satsning. Bokförlag som ger ut böcker med inriktning som passar våra intressen vill gärna synas i vår bokhandel. Jag vill uppmana alla att botanisera i denna och man kan söka sig dit via Rötters hemsida.

Riksstämman den 22 augusti löpte helt friktionsfritt. Ekonomin visade sig vara god och vi fick information om kommande IT-satsningar i förbundet. Arbetet med Sveriges dödbok 5 är i full gång och den beräknas komma ut till nästa års

Släktforskar dagar i Örebro. Den stora gravstensinventeringen fortsätter också oförtrutet vidare. Förbundet fortsätter också sitt arbete med frågan om det långsiktiga bevarandet av den elektroniska folkbokföringen samt deltar aktivt i Samarbetsrådet för Riksarkivet och landsarkiven. Även samarbetet med Hembygdsförbundet fortsätter bl.a. i remissfrågan om sockenindelningen.

På Släktforskar dagarnas mässa var det som vanligt festligt, folkligt och fullsatt. Där fanns det en hel mängd med information från olika föreningar och företag att ta del av.

Slutligen vill jag bara framhålla att Falköping med omgivning är verkligen värt ett besök. Om du liksom jag tillhör släktet husvagnsåkare kan jag varmt rekommendera Mössebergs camping. Det ligger på toppen av Mösseberg med hela västgötsläkten som breder ut sig nedanför. Verkligen magnifik utsikt till frukosten! □

Carin Johansson (v.ordf.)

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba Buss 715 avgår 18.17 och 18.47 från Tumba C och stannar utanför lokalen.

30/9 kl. 19.00 Medlemsträff

Vår medlem och webmaster **Mats Johansson** berättar om den svenska förvaltningens organisation och dokumentproduktion. Viktigt att veta för att kunna rekonstruera ett ärendes gång och därmed hitta eventuellt bevarade handlingar. Efter föredraget frågestund och allmän diskussion med möjlighet att ta upp eventuella problem eller ge tips och råd till andra medlemmar. Kaffe serveras från kl. 18.30. Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

28/10 kl. 18.30 Medlemsträff

Anna-Lena Hultman från Sveriges Släktforskarförbund berättar om hur man forskar efter utvandrade svenskar. Anna-Lena har lång erfarenhet av släktforskning och arbetar just nu med den nya CD-skivan "Sveriges Dödbok 1901-2009" som kommer nästa sommar. Hon förestår också Släktforskarförbundets "Anbytarforum".

Lokal: Huddinge bibliotek: Kommunalvägen 28.

5-10 min. promenad från p-tåg. Buss 172 från Hallunda till Huddinge stn. Flera busslinjer finns fr. Huddinge stn till biblioteket. Kaffe serveras från kl. 18.00. Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

25/11 kl. 18.30 Medlemsträff

Dömd att dö, en "kuslig" busstur
"Häxan" **Anita König** guidar oss till platser i Stockholm där hemska händelser har inträffat. Vi besöker bl.a Galgbacken Söders höjder, Slottsbacken, platser där blod har runnit och spöken ännu inte fått ro. Turen är en mix av mord och sightseeing.. Vi sitter i bussen hela tiden och turen tar cirka 2 timmar.

Mötesplats: Vasagatan 16 (mittemot Centralstation). Antalet besökare är begränsat till 45 stycken, i händelse av stort intresse prioriteras medlemmar. Kostnad: 50:-. Icke medlem 75:-. Anmälan om deltagande görs senast den **4 november** till Inger Feldhofer, tel. 778 23 51 eller e-post: inger.feldhofer@telia.com

16/12 kl. 19.00 Medlemsträff

Film om valloner. Mer info i nästa AnletsBlad.

Besök på Svartbrödraklostret

Vid slutet av Södra Benickebrinkens backe nära Järntorget finns en svart liten järndörr som leder ner till Svartbrödraklostrets gamla källarvalv. Utanför denna dörr samlades den 13 maj ett 15-tal medlemmar från Botvidsbygdens Släktforskarförening för en guidad visning.

Innan det var dags att gå ner i källarvalven gick vi dock en tur via bl.a Stockholms smalaste gata, Mårten Trozigs gränd, och upp till Tyska Stallplan vid Storkyrkoskolan där Svartbrödraklostret en gång låg. Klosterväsendet kom till Sverige redan under 1100-talets första hälft men först under 1200-talet kom det att byggas dominikanerkloster i Sverige. För att kunna uppföra ett sådant kloster även i Stockholm överlämnade Magnus Eriksson vid sin kröning i Stockholm 1336 som gåva en tomt till dominikanerna. Han bidrog även med medel för att uppföra klostret. 1343 gav påven dominikanerna tillstånd att uppföra klostret och året därpå var det dags för invigning.

Klostrets altartavla i silver, Helga Lösen, kom att bli berömd då den ansågs ha undergörande krafter. Man vallfärdade långväga för att be och offra till bilden på altartavlan, som föreställde Jesus korsnedtagning. En munk i klostret samlade alla inträffade mirakler i en skrift som ännu finns bevarad. Gustav Vasa lär på 1500-talet ha låtit konfiskera klostrets dyrbarheter och däribland Helga Lösen. Ett dyrbart kors, möjligtvis Helga Lösen, pantsattes 1542 i Bremen. Teoretiskt skulle det således kunna vara bevarat i Tyskland. Klostret revs 1547 och teglet fördes till Stockholms och Gripsholms slott. Klosteranläggningen revs dock inte fullständigt utan huset i kvarteret Venus har till stor del lämnats kvar.

Via Prästgatan gick vi så tillbaka till den svarta järndörren och ner i källarvalven. Klostret är idag en filial till Stockholms medeltidsmuseum. De väl bevarade källarvalven tros ha varit härbärge för t.ex långväga pilgrimer, vård av sjuka och för sjömän från skeppen som låg vid kajerna nedanför klostret. Då det var förbjudet att elda ombord på fartygen medan de låg i hamn var det viktigt att ha tillgång till kokmöjligheter och vintertid övernattnings. Bland annat de många eldstäderna nere i valven talar för att det varit ett härbärge. Utskänkning av både vin och öl lär ha förekommit. Härbärgets föreståndare kallades vinmannen och han kunde utkräva höga böter om någon spydde i gäststugan.

Den enda bevarade bilden av svartbrödernas kyrka är Vadersolstavlan i Storkyrkan. Målningen tillkom i sitt ursprungliga skick 1535, en tidpunkt då klostret redan var nedlagt; kyrkan revs tolv år senare. Den hade trappgavlar både på kortsidorna och på södra långsidan. I en klockbock på den södra långsidans trappgavel hängde kyrkklockan, gjuten 1438. Torn saknades, men mitt på takåsen stod en takryttare med förgyllt kors.

En alldeles utmärkt guide var Viktor Sjögren från Medeltidsmuseet och mycket nöjda med besöket i de djupa valven vände vi åter för att resa hem i den sköna värvällen. □

Hans Stedfeldt

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 2/2009 har föreningen fått 6 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Gunnar Burlin	Rönninge
Aina Näslund	Grödinge
Willy Näslund	Grödinge
Kurt Lundström	Uttran
Birgitta Herbst	Grödinge
Eva Rydqvist	Tullinge

Kurser i släktforskning

1. Forts. Start 29/9 kl. 10-12.30. 10 ggr. Pris: 1.525:- Ledare: Kerstin Edman.
 2. Forts. Start 29/9 kl. 14-16.30. 10 ggr. Pris: 1.525:- Ledare: Kerstin Edman.
 3. Nyb. Start 30/9 kl. 10-12.30. 10 ggr. Pris: 1.525:- Ledare: Kerstin Edman.
- Info och anmälan: SV Botkyrka-Salem. Tfn: 08-53 400 100

E-post: botkyrka@sv.se

Hemsida: www.sv.se/botkyrka

Släktena Fisk och Ersson från Hällefors försonade efter nästan 200 år

□□□ Inspirerad via en ABF-cirkel på 80-talet i Tullinge i släktforskning, lyckades jag finna mitt fädernespar; far till son i 13 generationer.

En udda sak jag fann var att farfars farfars far - Eric - hade fällts för inbrott och vid besök i Uppsalas arkiv fann jag hela domen från Nora Kämmersrätt 1833. Den rapporten spred jag i min släkt. En sväger hade också anor från Bergslagen och de hade släktforskat på deras sida. Av en slump (?) fann min sväger Torbjörn ett samband; vår förfader drängen Eric hade stulit en säck råg från Torbjörns släkting, bergsmannen Olof. I mer än 20 år har vi nu skämtat om detta sammanträffande.

I vår-vintras tog så Torbjörn initiativet till att vi vid hans 60-årsfirande skulle sammanträffa i denna vår gemensamma gamla hembygd. En underbar marshelg bjöd Torbjörn in till ett par dagars storlagen inkvartering vid Sikfors Herrgård. De av oss som ville gjorde utflykter till våra gamla boställen i Hälleforsstrakten. Både Torbjörn och jag redovisade nya

släktrön som vi under vintern fått fram via de idag så lätt tillgängliga internetdatabaserna.

Torbjörn kunde bl.a visa sina rötter ända till den Simon Finne som anses vara ”urfadern” till Hällefors och Grythyttans unika identitet.

Jag hade likt en försvarsadvokat djuplodat i drängen Eric. Han blev faderslös vid sex års ålder. I 20-årsåldern var han dräng hos en lantbrukaränka och hennes två döttrar. I december 1833 försökte han

stjäla en rågsäck, troligen för att få bröd på julbordet. Det stod honom dyrt; vatten och bröd i 16 dagar, kyrkoplikt, fängelse i ca 2 år och mer än 30 års stämpling av prästen i husförhörlängderna. Men han försköts inte, utan 3 år efter domen föddes hans första son av den dotter på gården som han kom att gifta sig med och bilda familj med på ett torp.

Min syster Elisabeth ville nu att vår släkftejd skulle få ett slut. Hon hade därför införskaffat en säck råg och ett rep för att vi i dragkamp skulle avgöra tvisten. På Sikfors gårdsplan avgjordes så dragkampen (som vanns av Torbjörn och hans två döttrar som drog ner mig och Elisabeths två döttrar), vi erkände oss besegrade och samtidigt stadfäste vi våra släkters förening i en stark känsla av storlagenhet i historiens gång. Med på gårdsplanen fanns ytterligare 10-talet släktingar, däribland också 4 små flickor som kan kalla Torbjörn för morfar och torparen Eric för mormors farfars farfars far.

Text: Ingemar Bernersson

Sockenstugan

Prästen var stämmans självskrivna ordförande.

□□□ Landets indelning i socknar, styrda av sockenstämmor, är en central och uråldrig del av det svenska samhället. Det går en tydlig linje från de medeltida socknarna till de moderna institutionerna – kommuner och församlingar – som ersatte dem på 1800-talet och som ännu finns.

Kyrkolagen från 1686 reglerade mycket av socknarnas verksamhet. Det var ett sätt för kungen Karl XI att få större kontroll över landet. Det var i sockenstämman som socknens politiska, ekonomiska och administrativa liv avhandlades. Ärenden varierade stort. Det kunde handla om fattigvård, undervisning, hälsovård eller snöplogning. Brännvinspriset och åtgärder mot farsoter diskuterades också. Många av frågorna drevs på från huvudstaden eller stiftsstad. Rätt att delta i

sockenstämman hade de som ägde jord. Ju mer mark en jordägare hade ju fler röster fick han. Prästen var stämmans självskrivna ordförande.

Sockenstämman samlades oftast i sockenstugan. Dessa var vanliga redan på 1600-talet, men då kunde stämman även samlas i kyrkan. En sockenstuga var dock att föredra eftersom mötena ibland gick livligt till. Under 1700-talet tar flera förordningar upp krav på att sockenstugor skall byggas.

Reglerna för sockenstämmans verksamhet var länge oklara. Allteftersom samhället förändrades och stämman fick flera frågor att ta ställning till blev situationen ännu rörigare. 1817 skrevs därför en förordning där sockenstämmans uppgifter förtydligades. Undervisning och fattigvård var viktiga verksamheter. I förordningen stod att stämman skulle sammanträda i sockenstugan som varje socken skulle bygga och underhålla.

Varje gård i socknen var skyldig att ansvara för att sockenstämmans beslut om de gemensamma angelägenheterna praktiskt utfördes. Bönderna skötte till exempel en bit var av vägarna eller bidrog med skog till fattighusbygget. Kunde de inte bidra med material fick de ställa upp med kroppsarbete och göra dagsverken.

År 1843 infördes ett verkställande or-

gan, sockennämnden, vald av stämman och ansvarig inför denna. 1862 bytte sockenstämmorna namn till kommunalstämmor och blev borgerliga. Det betydde att de skildes från de kyrkliga frågorna och att prästen inte längre automatiskt var ordförande. Han var dock ordförande i kyrkoråd och i skolstyrelsen. Sockenstugan fortsatte att vara sammanträdeslokal för den nybildade kommunalstämman. □

Källa: Sörmlands Museum

Sörmländska Släktforskar-mässan i Eskilstuna

Lördagen den 17 oktober kl 09.00-17.00 i Munktellmuseet.

- Utställare från sörmländska släktforskarföreningar och från rikstäckande föreningar finns på plats.

- Föredrag kommer att hållas i mässhallen med bl.a **Kalle Bäck**.

- Det kommer att finnas en kaffehöna, och matserveringar i närheten av museet. Hjärtligt välkommen till en spännande dag. Entré 40:- ger dig tillträde till både mässan, föredragen och Munktellmuseet.

Nyköping-Oxelösunds, Katrineholm-Flen-Vingåkers, Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening.

Samäkning möjlig från Broängsgården. Samling kl. 08.00.